

Knjiga Slovenska

XIX. veku.

*

Dr. Jožef Muršec, r. l. marc. 1807 v Bišu pri sv. Bolfanku, srednje in visoke šole dovršil v Mariboru in Gradcu, kjer je bogoslovec bil posvečen l. avg. 1830, služil za kaplana pri sv. Antonu v Slovenskih ter pri sv. Miklavžu v Ljutomerskih Goricah, potem v Ptujju, od l. 1838 bil odgojevatelj pri vitezu Ornuškem (Friedau), l. 1845 postal učitelj verozakona in slovenščine na meščanski realki v Gradcu, doktor modroslovja, l. 1850 celó nadzornik gimnazij po Hrovaškem in v Slavoniji, l. 1879 konzistorijalni svetovalec Lavantinski, l. 1870 stopivši v pokoj je obhajal l. 1880 v rojstnem kraju slovesno zlato mašo, odslej pa živi mirno in blagotvorno v Gradcu.

Slovenski spisovati je jel v modroslovnih in bogoslovnih šolah, kedar je pomagal dr. Ant. Murkotu pri slovénkem slovarju, kakor poznej Janežiču (Jezič. XXV str. 2) in tudi Cigale je pobral iz njegovih knjig nekatero besedo (Kratice str. XIV). Za slovenstvo vneti mladeneč je ljubezen to vnel tudi pri družih slovenskih dijakih, in pri Vrazovi svečanosti smo slišali, pravi Trstenjak, iz ust slavnega rodoljuba dr. Štefana Kočevarja, da je Muršec bil prvi, ki je v srcu njegovem in St. Vrazovem vžgal ogenj navdušenja za povzdigo knjige slovenske, ter da je pri Blazniku naročil do 14000 iztisov raznih knjig, katere je potem velikrat pod ceno prodajal, tudi mnogokrat zastonj delil med svoje rojake. Stanko Vraz ga je nasproti vnel za ilirščino. Z njim je največ občeval, zanj nabiral narodnih pesmi (gl. Nar. pèsni ilirske 1839: Mladi Marko) pa književnih stvari, njemu obilo dopisoval od leta 1833, kar se razvidi iz V. knjige: Déla Stanka Vraza l. 1877 u Zagrebu, kjer se nahaja 27 njegovih pisem Muršecu pisanih nekaj v cirilici, nekaj v latinici, s prva slo-

vénski, potem ilirski, poslednje l. 1849 iz Zagreba u oči božića, v katerem mu priporoča n. pr.: „Širite slovenske novine ne samo medju hlačari nu i medju bregušari, kitite ih od sviuh stranah krasniem i probudjujuciem člancima. Nastojite da učeća mladež slovenska dobro izučí naréčje književno ilirsko ne samo čitajuc neg i pišucí ga. Složno, složno da bude jedno stado, a dobar pastir neče izostatí (str. 420)“ itd. —

1. Kratka slovénška Slovnica za pervence. Na svetlo dal Dr. J. Muršec, učitelj veroznanstva pri st. st. meščanski šoli. V Gradcu, 1847. 8. 87. Papirino natisk od Lajkamovih naslednikov. V delu IV. so: Izreki. Pregovori. Basni. Pesmi. § 70 — 73. Pisatelj knjigo spremlja z besedami: „Navam slovensko slovnico, kratko ino popolno, kolikor mi je mogoče bilo. — Skerb kratkoče je pravem redu nektero reč podmeknila. Naj nji perzanese!“ — Novice l. 1848 so prinesle str. 125 — 224 dokaj resno kritiko o njej; v Sloveniji l. 1849 št. 22 — 23 je pa J. Muršec priobčil: Odgovor, pogovor, zagovor in nagovor na presojo moje slovnice v lanjskih Novicah. Nektera njegova je obveljala v knjigi slovenski. Posebej opominja ondi: I se naj vsigdar zgovarja po pravici ko I, barem enkrat v šoli ino od omikanih ljudi. Drugi sledé nevedoma itd.

Rad je dopisoval v Drobtince na pr. l. 1848: Sv. Viktorin, Ptujski škof in mučenik. L. 1849: Venec cerkvenoletnih obhajil. L. 1850: Vnajna služba božja alj sv. obredi cerkveni. L. 1851: Pridiga pri novi meši. L. 1853: Obhajilo cerkvenega posvečenja. L. 1856: Pripodoba — katoljška cerkev pa kristijanska: solnce pa mesec ali luna. — V Gradcu se je l. 1848 ustanovilo društvo Slovenija, kojemu je bil dr.

Muršec duša ter je natančno popisal njegovo povestnico, ki se hrani v deželnem arhivu (cf. Slovenci in l. 1848. Sp. J. Avih). Nekaj let je vredovaj slovenski del „Deželnega Zakonika“. — Pridno je pisaril pod pravi ali pa pod domačim imenom „Živkov“ v razne slovenske in nemške časnike na pr. v Slovenijo l. 1848: Kratka poverhna primera, kateri jezik je boljši in popolnejši, ali nemški, kakor pravi v naslovu, prostim ino ponemčanim Slovencom po mestih, terjih, gradih ino po nemških mejah (str. 108). — l. 1849: O družbi Sloveniji v Gradcu, o slovensčini v bogoslovju, o volitvi za državni zbor. Iz Štajerskiga: Pri nas se daní! — Imena po rodu in svakšini. Obletno obhajilo Slovenije v Gradcu. Vesele domorodne kresnice. O šolah latinskih in meščanskih itd. — l. 1850: O slovenskem uradovanju. — Iz Gradca: „Čutim i nadam se, da mila Slovenija in ljube Novice, Slovencev blagi zvezdi, zavoljo besed „občno zaželjene nove oblike“, ktere stare obične reči pomene i obljuje, ne budete dolgo križem gledali, temoč se mahom spet posestrili. . . Slavni Kolar je bil oni prvi od božje previdnosti nam zbudjeni blagi mož, čega bistri duh je iz svoje svetle višine naše potreboče na tenko pregledal in — odrešne resnice učil. . . Kakor nam visokoučeni slavni oče Palacki v politiških, tako nam Majar v slovniških rečeh pravu put kaže. . . To preblagu knigu „Pravila“ bi naj vsaki vlastenec rad prebiral, i vsaki naš učitelj i dijak se nje na pamet učil (str. 13. 14) itd.“ —

Novicam je dopisoval od l. 1848 n. pr. o Cafu in njegovem Robinsonu, o slovenskem društvu v Gradcu, o slovenskem pravoslovju na vseučilišču, in zakaj ima ta nauk vedno manj slovenskih slušateljev (l. 1851—2); o ljudskih šolah, o ptujem jeziku in o prvi slavjanski besedi v Gradcu. Štajarska penina Kleinošekova. Darila poslom, kateri naj manje deset let zaporedoma služijo pri tistem gospodarju (l. 1853). V dokladi l. 1856: Neposredno speljevalo iz glagolov — pregled, koliko se iz enega glagola z raznimi končnicami da napraviti besed. Glasi o cesarskem ukazu, ki določuje učbeni jezik v različnih deželah našega cesarstva, kjer v XI. odstavku (l. 1859) razodeva Živkov svoje misli o tej zadevi, in odgovarja tistim, ki se po nemških časnikih ustavljajo cesarskemu ukazu zastran učnega slovenskega jezika po naših gimnazijah, terde, da ga ni treba, ali da ni moči za to! — Že l. 1850 je poprosil duhovnikov, naj nemškim krajevnim imenom pristavljajo tudi prave slovenske (cf. Einšpieler), in l. 1851, češ, c. kr. štajarska namestnija je razposlala dva dela lanjskega nemš. štaj. zakonika slavnim tehanrijam s prošnjo, da bi duhovniki blagovolili k nemškim pristaviti prave slovenske imena od kraja do kraja (str. 123); in l. 1863 svetuje, naj vse osobne in krajne imena duhovniki v matične knjige vselej pišejo prav slovenski s slovenskimi čerkami (str. 7) itd. — Slovenska Bčela l. 1853 ima nektere spiske njegove p. Nizozemski bedni (str. 88). Libanske cedre (str. 111). Rimski žerovi ali katakombe (str. 151). —

Književnost.

Popis praznovanja 40letnega vladanja Nj. Veličanstva presvitlega cesarja Franca Jožefa I. in blagoslovljenja nove Franc-Jožefove šole in nove šolske zastave. Šolski mladini v Črnomlji v spomin. To je napis knjižici, katero je založil krajni šolski svēt v Črnomlji. Spisala Anton Jeršinovec, c. kr. okrajni šolski nadzornik in Ivan Rupnik, učitelj.

Ta knjižica nam ne popisuje samo izredno lepe slavnosti otvorjenja Franc-Jožefove šole, ampak,

kar je zelo prilično, kaže nam tudi ogromni napredek v šolstvu v teku 18 let. S to knjižico je dokazano, koliko se doseže pri najskromnejših močeh, ako se dela po gaslu presvetlega vladarja: Z združenimi močmi! Čestitamo vsem tistim, kateri so pripomogli k tej prelepi slavnosti in k razvoju šolstva v črnomaljskem okraji! **L. Belar.**

Offertoria pro festis majoribus anni. Izdalo Cecilijansko društvo v Gorici, tiskal R. Milic v Ljubljani. Veščak glasbe, stolni kapelnik g. Anton